

ОБЛІКОВА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті приділено увагу неоднозначності використання інформаційного потенціалу для формування управлінських рішень. Розглянуто масштаб впливу інноваційних технологій на процес інформаційного забезпечення. Досліджено трансформацію поглядів і думок щодо ролі обліку та його сучасного уявлення в системі управління компанією. Запропоновано як джерело для інформаційного потенціалу використовувати обліково-аналітичний процес.

Ключові слова: інформаційний потенціал, облік, інноваційні технології, інформаційна поведінка.

Постановка та актуальність проблеми. Останніми роками відбулися масштабні трансформаційні процеси перебудови світової економіки, в результаті чого виникли нові продукти, які почали користуватися підвищеним попитом і визначили новий напрям ринкової конкуренції. Це інформація, знання, комунікації з програмно-технічним забезпеченням та засобами зв'язку, інфраструктура бізнес-процесів. Економіка майбутнього, а точніше, вже сьогодення, ускладнена процесами глобалізації, конвергенції, тенденцією безперервного розвитку інформаційних продуктів та послуг.

До недавнього часу інформація не вважалася найважливішим активом для компанії. Процес управління діяльністю організації значною мірою залежав від персонального впливу перших осіб компаній без процесу координації зусиль менеджерів і аналізу даних. Розвиток обчислювальної техніки кардинально змінив оточуюче середовище бізнесу, обумовивши інноваційні підходи до обслуговування бізнесу. Першість зайняла централізована система управління інформаційним забезпеченням для виробництва інформації за цільовим призначенням. Як і раніше, найбільшу цінність серед інформаційних ресурсів займає інформація, підготовлена обліковою системою. Можна багато говорити про її ретроспективний характер, проте саме облікові дані є основою подальшого аналізу фінансово-господарського стану підприємства. Володіння інформацією – це велика відповідальність, яка накладає певні обмеження на особу, що приймає рішення. У цьому сенсі облік страхує від вагань з приводу довіри до інформації, але при цьому свідчить про факти, які вже мали місце, тоді як вкрай необхідно приймати рішення з перспективою отримання «майбутньої гривні».

Поширеним стало поняття «інформаційний шум», в якому зберігається релевантна інформація, отримана після обробки інформаційного масиву, але не використана згідно з цільовим призначенням. Інформаційному залишку, як правило, не приділяють належної уваги, хоча саме в ньому можна визначити «розсіяне знання», якому притаманні такі риси, як суб'єктивність, миттєвість, непередаваність, конкретність і практичність. Зважаючи на те, що інформація зменшує ступінь невизначеності та ризикованості, дозволяє формувати виважені управлінські рішення, інформаційний шум є потенціалом для управління, доступним у будь-який час.

Актуальність проблеми пояснюється тим, що здебільшого передбачено формування інформаційного потенціалу з усього масиву інформації, не турбуючись про його подальшу придатність, тоді як інформація, сформована в обліковій системі, так чи інакше виконує завдання з адаптації інформаційних ресурсів до надання економічної вигоди бізнесу і не втрачає своєї цінності, створюючи підґрунтя для бізнес-аналітики.

Метою дослідження є обґрунтування використання інформаційного потенціалу підприємства, сформованого на базі обліково-аналітичного процесу із застосуванням інноваційних технологій для підвищення ефективності результатів фінансово-господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На цей час значно еволюціонували наукові пошуки шляхів оптимізації економічного стану підприємства, який тісно пов'язаний з інформаційним потенціалом. Науковці з різних боків досліджували це питання, приділяючи увагу різноаспектним напрямкам. Зокрема проблеми розвитку інформаційної підтримки бізнесу всебічно досліджені в праці Г. Каменова та М. Ферапонтова [7]. Вагоме значення мають праці філософського спрямування М. Мамардашвілі, К. Нордстрема та Й. Ріддерстале, які в прив'язці до нової бізнес-реальності розглянули якість інформаційного залишку [9; 10]. Ґрунтовно описані революційні зміни інформаційних запитів керівництва компаній у праці П. Друкера [5]. Серед дослідницької спільноти глибоко вивчили підходи до виміру та оцінки інформаційного потенціалу П. Давидов та О. Устенко [4; 11]. Актуальні питання організації обліково-аналітичного процесу в електронному середовищі розглянули М. Білуха і Т. Микитенко [1]. Ступінь конструктивності підходів наукового товариства до вдосконалення системи бухгалтерського обліку опрацювали С. Голов [2], З. Гуцайлюк, [3], С. Івахненков [6], М. Чумаченко [12].

Позитивним моментом є те, що динамічно збільшується кількість наукових думок, пропозицій, теорій щодо ролі інформації і технологій у провадженні діяльності підприємства. Тим більше стає рішень, які результативно змінюють бізнес-процеси і сприяють прогресивному розвитку. Це відзначає перспективність і актуальність питання та неабияку зацікавленість практиків у результатах наукового пошуку. Проте, недостатньо опрацьовано питання ролі облікової складової у формуванні інформаційного потенціалу, оскільки облікова інформація здебільшого оцінюється як ретроспективні дані, які не в змозі надати нового бачення шляхів оптимізації бізнесу. Саме тому проведене дослідження покликане кардинально змінити погляд на інформаційний потенціал з обліковим підґрунтям.

Основні результати дослідження. Парадокс ХХІ ст. полягає в тому, що фінансова складова економічних відносин вже не є кінцевою метою. Економіка будується вже не заради економіки, а грошова маса має переважно інформаційне відображення, а не реальну фізичну сутність. Американський вчений і економіст П. Друкер успішність бізнесу пов'язував з цілісністю інформаційної системи, що виконує роль контрольно-регулюючого елемента системи управління [5, с. 9]. Успіх бізнесу прямо залежить від того, наскільки ретельно організована централізована інформаційна система, в якій регулювання руху інформаційних процесів сполучено з напрямками та ритмами бізнесу, налагоджено процеси обробки, накопичення, передавання та обслуговування інформації, акумульовано процеси перетворення інформації в загальнодоступні корпоративні знання.

Використання інформації прямо залежить від сформованої інформаційної поведінки, яка різниться залежно від означених пріоритетів: передбачення розвитку бізнесу та ринку; гнучкість бізнесу та орієнтація на мінливість ринку; адаптація до змін і вдосконалення процесів, зростання їх ефективності; контрольованість усіх процесів згідно з чіткою та незмінною ієрархічною структурою організації. Поведінкова стратегія має бути узгоджена з реаліями інформа-

ційного суспільства, ринковими і виробничими стратегіями та забезпечувати заохочення і культивування стратегій розвитку з мінімально допустимими ризиками та невизначеністю (рис. 1).

Рис. 1. Модель інформаційної поведінки

Інформація є сполучним елементом між бізнесом і ринком, тому для успішної розробки стратегії вкрай важливо досягти єдності між управлінням інформацією та бізнесом задля переосмислення місії компанії, правильного використання інформаційного потенціалу, розробки комплексної програми зі стратегічного й оперативного управління [7, с. 16].

Розвиток обчислювальної техніки кардинально змінив зовнішнє середовище бізнесу. Інформаційні технології пройшли складний шлях еволюції, передумовами якої стала якісна зміна комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Інтернет став універсальним джерелом інформації для користувачів у всьому світі, заклавши глобалізаційні основи розвитку бізнесу. За останні 16 років кількість користувачів у світі динамічно зросла у декілька разів, так само як і загальний приріст відсотка населення у світі, що користуються послугами World Wide Web (рис. 2) [13].

У результаті глобального доступу користувачів до необмежних інформаційних ресурсів виникла нова проблема, пов'язана з надмірною інформацією, яка

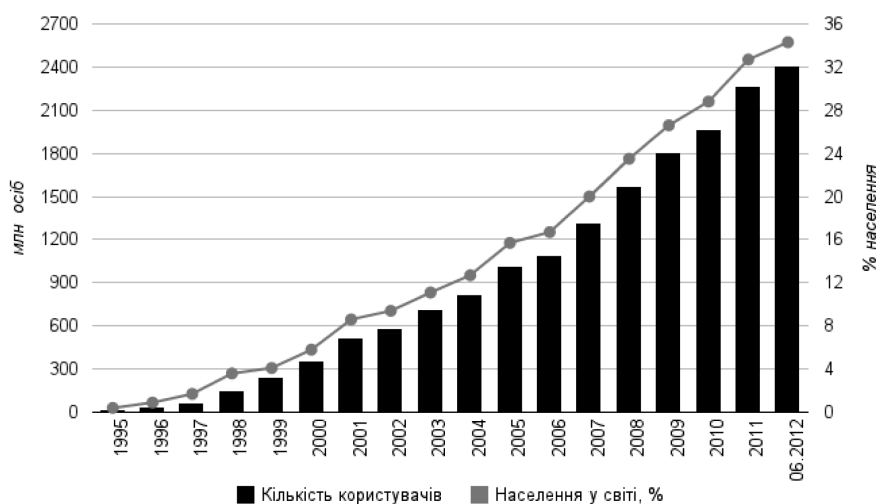

Рис. 2. Кількість користувачів Інтернет

значно розсіює увагу та ускладнює вибір релевантних даних. Швидкість накопичення інформації у багато разів стала перевищувати динаміку розвитку знання і практичної економіки.

Наприкінці ХХ ст. відомий радянський філософ М. Мамардашвілі підкреслив, що суспільство вкрай засмічене вторинними, побічними продуктами розумової та духовної діяльності, що призводить до спотворення спонукальної розумової діяльності [9, с. 182]. Сучасному користувачеві запропоновано глобальний доступ до інформації, серед якої необхідно обрати дійсно цінні дані, придатні для використання. На етапі бурхливого розвитку інформаційних технологій професори Стокгольмської школи економіки К'елл Нордстрем і Йонас Ріддерстрале відзначили, що проблема сучасного бізнесу полягає в незнанні про інформаційні активи, оскільки інформація розосереджена по різних базах даних організації, і неможливо системно й централізовано визначити інформаційні потоки, а головне, інформаційний потенціал компанії [10, с. 18].

Сучасний користувач має справу з інформаційним перевантаженням, побічним ефектом якого є неосяжність інформаційних ресурсів, придатних для обробки. Проте кількість інформації дискредитує її якість, що значно ускладнює роботу з даними і, як наслідок, збільшує кількість часу на формування знання [4].

Доволі складно визначити, скільки інформації необхідно, щоб мати впевненість, що її обсяг повністю задовольняє потребу формування рішення і майбутня інформація в жодному разі не змінить позитивного ефекту від вибору саме цієї альтернативи.

Запити користувачів мають полярний характер, і узгодити їх в одній системі видається майже неможливим. Виходячи з необхідності задоволення інформаційних запитів різних інституцій, С. Голов обґрунтував необхідність переходу до системи багатоцільового обліку з розширеними предметом і методами обліку та еволюцією загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку [2, с. 5]. Автор таким чином спробував узгодити позиції провідних українських учених, серед яких доволі поширена думка про впровадження нових видів обліку, які в кінцевому підсумку видозмінюють класичне уявлення про систему бухгалтерського обліку. Щодо цього М. Чумаченко зауважив перехід від концепції єдиного правильної обліку до концепції корисної ділової інформації, викликані кардинальними змінами в уявленні про інформацію, необхідну для запитів управління [12, с. 2]. Системно та ґрунтовно дослідивши теоретичні розділи наукових праць за останні десять років, С. Івахненко відзначив, що єдиного, узгодженого уявлення про теорію в галузі бухгалтерського обліку та аудиту в Україні немає [6, с. 49].

Підсумовуючи результати дослідження З. Гуцайлюка у сфері аналізу та критичного осмислення пропозицій щодо реорганізації системи обліку, можна зробити неоднозначний висновок, що, з точки зору вітчизняних дослідників, трансформація системи обліку являє собою вихід на принципово новий рівень ідеальної бухгалтерії, здатної забезпечити отримання інтелектуальних інформаційних ресурсів для системи управління [3, с. 8].

Зараз, якщо адекватно проаналізувати твердження щодо облікової системи, то висновок може бути тільки один – надання інформації, придатної для споживання, зважаючи на неоднорідність цілей користувачів, об'єднаних загальною метою розвитку бізнесу.

Управлінська інформація у вигляді вхідного потоку для підготовки та прийняття управлінських рішень має являти собою множину певним чином упорядкованих, опрацьованих і проаналізованих корисних відомостей. Для того, щоб відомості набули статусу управлінської інформації, вони мають пройти аналітико-синтетичну обробку [11]. Найбільш придатною для таких цілей є облікова система, здатна забезпечувати базу даних якісною інформацією, досто-

вірність якої не піддається сумніву. Стосовно облікового процесу висувуються певні претензії, пов'язані з ретроспективним характером даних, які не в змозі задовольнити потреби управління. Це твердження не можна назвати справедливим, оскільки облікові дані формують уявлення про стан підприємства, дозволяють простежити динаміку розвитку і сформулювати висновки на перспективу.

Панування інноваційних технологій дозволило по-новому організувати обліково-аналітичний процес, організація технологій якого полягає у створенні передумов для дослідження й аналітичної обробки економічної інформації в системі обліку з метою впливу на оптимізацію результатів підприємницької діяльності [1, с. 51].

Спеціалізація обліково-аналітичної системи полягає в підготовці та передаванні інформації за запитом, яка має трансформуватися в управлінське рішення, а останнє – в керівний (вольовий) вплив. Основна роль експертної оцінки полягає у відповідній інтерпретації релевантної інформації задля формування і накопичення знань та досвіду, придатних для підготовки управлінських рішень. Ці процеси системно формують централізовану систему з контрольно-регулюючим впливом, являючи собою воронку, через яку фільтрується сукупність даних до генерації знань (рис. 3).

Інформаційний потенціал є побічним продуктом облікової системи, отже, його формування має повністю відповідати загальноприйнятим принципам бухгалтерського обліку. Проте враховуючи, що ця інформація матиме разові запити, її обслуговування має бути побудоване також на принципах економічності, узгодженості, повноти, доступності, відповідності меті бізнесу. Затребуване формування окремої бази з відкритим доступом за цільовим запитом. Ця інформація має бути повністю узгоджена з іншими даними і не суперечити їм, щоб не створювати двоякого уявлення про бізнес-процеси. Обслуговування такої бази не має бути занадто затратним, і головну увагу необхідно приділяти постійному оновленню, адже в іншому випадку кількість накопиченої інформації матиме негативні наслідки для управління.

Інформаційний потенціал підприємства розкривається або виявляється в організаційній структурі підприємства і його бізнес-процесах – організаційна структура та бізнес-процеси підприємства є внутрішньофірмовими факторами

Рис. 3. Централізований обліково-аналітичний процес

формування інформаційного потенціалу [8]. Інформаційні джерела мають бути включені в автоматизовані процеси обробки і передавання даних, узгоджуючи дії всіх користувачів інформації.

Доречно виділити поняття «інформаційний потенціал» та «інформаційний еквівалент». Інформаційний потенціал – це масив інформації, який залишається після виділення релевантної інформації згідно із запитом, придатний для використання у майбутньому. Використання поняття «інформаційний еквівалент» означає переведення інформації, яка перебуває на стадії обробки, в еквівалентне число релевантної інформації. Це виправдане в тому випадку, коли бізнес потребує оперативного рішення і якість цієї інформації не піддається сумніву. В будь-якому іншому випадку еквівалентна інформація призведе до зниження економічної безпеки підприємства і створить ризикову ситуацію та підвищить рівень невизначеності.

Інформаційний еквівалент поряд з основним інформаційним продуктом може бути об'єктом купівлі-продажу та приносити продавцю додатковий дохід від реалізації вторинного продукту виробництва інформації. Наочним прикладом є стратегія компанії American Can, яка реалізовувала доступ до бази даних споживачів, що дозволило покупцям інформації якісно дослідити ринок та отримати значну економічну вигоду.

На цей час функції інформаційного забезпечення суб'єктів господарювання оформлені у самостійну, структуровану, інтегровану систему. Якщо в інформаційній системі відсутня єдність, це миттєво позначається на бізнес-процесах. Налагодження інформаційного процесу має на меті формування інформації для управління та інформаційного потенціалу, який може бути задіяний згідно з цільовим призначенням за запитом (рис. 4).

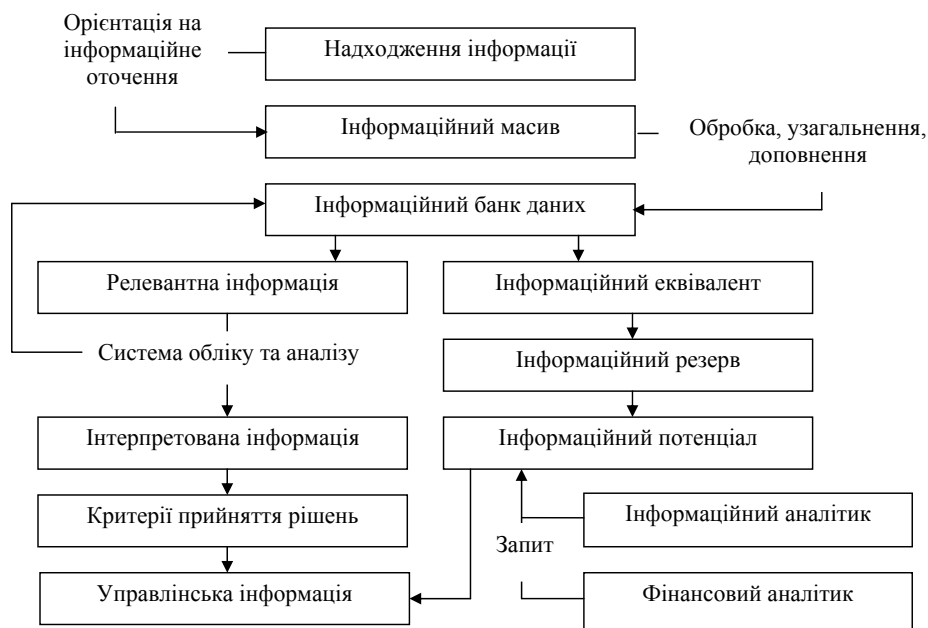

Рис. 4. Побудова інформаційного процесу

Налагоджений таким чином інформаційний процес дозволить максималь-но якісно використовувати інформацію, не залишаючи без уваги дані, які не були задіяні раніше.

Висновки. Потреба в інформації є беззаперечним фактом, оскільки володіння нею дозволяє мати конкурентні переваги в усіх аспектах життєдіяльності зовнішнього оточення, яке висуває нові потреби, пропонує нові можливості, видозмінює ринок. Спостерігається певна неузгодженість дій локальних джерел та споживачів інформації, незбіг форматів та структур баз даних, відсутність єдиної бази даних і загального координатора інформаційної діяльності. Здійснюється пошук інформації, яка зберігається як інформаційний залишок, майже незадіяний при виборі альтернативного управлінського рішення. Вкрай ускладнена організація інформаційного забезпечення, що має негативний вплив на всі аспекти фінансово-господарської діяльності компанії. Саме тому нами зроблено спробу запропонувати організацію інформаційного процесу з виділенням окремих буферів релевантної інформації та інформаційного потенціалу, в основі яких лежить обліково-аналітичний процес. Це матиме неабиякий сенс для компанії з приводу розпорядження інформаційними активами і дозволить не витратити надмірних коштів для досягнення запланованих результатів. Запропоноване власне бачення організації централізованого обліково-аналітичного процесу, результатом якого є генерація інформації, необхідної для керівного впливу і просування бізнесу в активному конкурентному середовищі.

Список використаної літератури

1. Білуха М. Методологія бухгалтерського обліку в електронному середовищі / М. Білуха, Т. Микитенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 8. – С. 50–54.
2. Голов С. Теорія багаточільового бухгалтерського обліку / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 4. – С. 3–13.
3. Гуцайлюк З. Системи бухгалтерського обліку: критичний аналіз думок економістів / З. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 4. – С. 3–11.
4. Давыдов П. Человек и информационный шум... Что делать будем? [Электронный ресурс] / П. Давыдов // Семаргл. – Режим доступа: <<http://googl/D2642>>
5. Измерение результативности компании: пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 218 с.
6. Івахненко С. Філософсько-світоглядні основи наукових досліджень в обліку та аудиті: англословний світ / С. Івахненко, А. Георгіаді // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 3. – С. 48–53.
7. Каменнов Г.П. Проблемы развития бизнеса и его информационной поддержки / Г.П. Каменнов, М.М. Ферапонтов // Корпоративные системы. – 2002. – № 2. – С. 15–20.
8. Королев О.Л. Методика оценки информационного потенциала предприятия / О.Л. Королев // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. – Серия «Экономика и управление». – Т. 24 (63). – 2011. – № 1. – С. 109–113.
9. Мамардашвили М.К. Третье состояние / М.К. Мамардашвили // Киносценарии. – 1989. – № 3. – С. 182–186.
10. Нордстрем К. Бизнес в стиле фанк / К. Нордстрем, Й. Риддерстале. – Серия «Книги Стокгольмской школы экономики в Санкт-Петербурге». Translation Copyright, 2002. – изд. 3-е и доп. – 273 с.
11. Устенко А. Модель оценки информационных потоков на предприятии / А. Устенко // International Scientific Analytical Project [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.gisap.eu/ru/node/9453>>
12. Чумаченко Н.Г. Бухгалтерский учет: прошлое, настоящее ... будущее?! / Н.Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. – 1997. – № 1. – С. 2–6.

13. Internet World Stats. Usage and Population Statistics [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

В статье уделено внимание неоднозначности использования информационного потенциала для формулирования управленческих решений. Рассмотрен масштаб влияния инновационных технологий на процесс информационного обеспечения. Исследована трансформация взглядов и мнений о роли учета и его современном представлении в системе управления компанией. Предложено в качестве источника для информационного потенциала использовать учетно-аналитический процесс.

Ключевые слова: *информационный потенциал, учет, инновационные технологии, информационное поведение.*

In the article attention to ambiguity of information potential for the formulation of management decisions is paid. Extent of the impact of innovative technologies on information management is considered. The transformation of attitudes and opinions about the role of accounting and its modern representation in the management of the company is analyzed. To use the credential and analytical process as a potential source for the information is proposed.

Key words: *information potential, accounting, innovation technologies, information behavior.*

Одержано 21.01.2013.